

NĚKTERÉ POZNATKY O CIVILNÍ OBRANĚ V KAPITALISTICKÝCH ZEMÍCH

Podplukovník Miroslav Brož

Ve většině členských zemí Severoatlantického paktu je plánování a budování civilní obrany neoddělitelnou složkou celkové vojenské politiky. Silná a účinná civilní obrana má sehrát svou významnou úlohu v celkovém komplexu politiky.

Velení Severoatlantického paktu zejména v posledních letech projevuje zvýšené úsilí o ujednání koncepce, podřízenosti, zásad organizace a výstavby civilní obrany v rámci tzv. plánování pro výjimečný stav. I když z hlediska ujednání nebylo dosud dosaženo žádných podstatnějších výsledků, je patrný značný pokrok a závažné úspěchy ve výstavbě civilní obrany a ve všelidové přípravě v národním rámci jednotlivých členských států NATO.

V převážné většině evropských zemí NATO spadá civilní obrana do kompetence ministerstva vnitra, ve Spojených státech amerických a v Kanadě ministerstva obrany.

V některých zemích nařizují všeobecnou povinnost obyvatel k službě v civilní obraně zvláštní zákony. Např. v Norsku se tato povinnost vztahuje na muže ve věku od 45 do 55 let, v Turecku na všechny muže nepodléhající vojenské službě ve věku od 15 do 60 let, v Řecku na všechny muže od 40 let a na ženy ve věku od 20 do 35 let, ve Švýcarsku na muže od 20 do 65 let, v Dánsku od 18 do 65 let apod. Zvláštní zákony o civilní obraně stanoví cíle a poslání civilní obrany, určují její organizaci a funkční zásady, povinnosti obyvatel, zásady součinnosti civilní obrany s orgány místní správy, s ozbrojenými silami a resortními ministerstvy apod.

Všeobecné úkoly a poslání civilní obrany:

— připravovat obyvatelstvo k protiatomové, protichemické a protibiologické ochraně,

— informovat obyvatelstvo o nebezpečí napadení a dávat mu příslušné pokyny,

— řídit odsun, rozptýlení a ukrytí obyvatelstva; k tomu zabezpečovat výstavbu, údržbu krytů a úkrytů proti účinkům zbraní hromadného ničení, organizovat službu v těchto krytech, připravovat regulační, dopravní, zdravotnickou a pomocnou službu pro případ evakuace,

— organizovat a vést radiační, chemický a biologický průzkum,

— zabezpečovat ochranu, nepřetržitou činnost, opravy a obnovování důležitých institucí a podniků,

— likvidovat následky napadení, včetně záchranných, vyprošťovacích prací, zdravotnické pomoci a hygienické služby,

— poskytovat pomoc **ozbrojeným silám**,
— poskytovat pomoc civilního obyvatelstva **ozbrojeným silám**,

— podílet se na agitačně propagační činnosti, na boji proti šíření paniky a klamných zpráv.

Vzhledem k předpokládanému rázu příští možné války civilní obrana řeší především problematiku **ochrany důležitých státních a správních orgánů, některých hlavních průmyslových kapacit a obyvatelstva v podmínkách všeobecné raketové jaderné války**. Protože zajištění komplexní a účinné ochrany obyvatelstva před všemi složkami ničivých účinků soudobých jaderných zbraní je nákladné a svým rozsahem prakticky mimo dosah ekonomických možností i těch nejvyspělejších a nejbohatších států, orientuje se země NATO především na zajištění ochrany obyvatelstva před radioaktivním zamořením a částečně před účinky tlakové vlny.

Hlavní formy ochrany obyvatelstva jsou

— evakuace a rozptýlení,
— zabezpečení rozhodující většiny obyvatel měst krytů a úkrytů.

Ve státech s vysokou hustotou osídlení při poměrně malé plošné rozloze státního území (tj. většina evropských členských zemí NATO) převažuje ukrytí oby-

vatel, ve státech s nerovnoměrnou hustotou osídlení a s velkou rozlohou území se klade na první místo evakuace a rozptýlení.

EVAKUACE

se předvídá z oblastí předpokládaných cílů jaderných úderů do menších osad v méně průmyslově významných nebo v zemědělských oblastech a do hor.

V rozpracování příprav evakuace a rozptýlení jsou poměrně nejdále Spojené státy americké, kde jsou přípravy sladěny s plánovitým odlehčováním velkých měst, s jejich rozšiřováním na větší plochy, s vytvářením satelitních měst kolem největších center. Další zhušťování měst je soustavně brzděno a plánovitě je řízeno rozptýlené rozmísťování nových průmyslových kapacit a komplexů. Pro jednotlivé čtvrti měst, u nichž se předpokládá evakuace, jsou pevně určeny osy odsunu i rozptylové prostory. Např. na území státu New York, který má zhruba stejnou rozlohu jako ČSSR, je pro evakuované obyvatelstvo velkých center předurčeno téměř 1000 osad a menších měst. Velký počet rozptylových míst má dát velení civilní obrany možnost pružně a operativně řídit evakuaci i v případě, že by některé z rozptylových prostorů a přístupy k nim byly zasaženy jadernými údery nebo zamořeny radioaktivním spadem. Doba potřebná k evakuaci se u jednotlivých měst odhaduje na 12 až 60 hodin.

Kanada počítá s nutností evakuovat přibližně čtvrtinu veškerého obyvatelstva, tj. kolem 5 milionů osob. V období zvýšeného nebezpečí vzniku války předvídá dobrovolnou evakuaci školních dětí, matek s malými dětmi, přestárlých a nemocných osob.

Za střední účinnou vzdálenost rozptylových prostorů od objektů a rajónů předpokládaných úderů považuje se orientčně 150 km. S evakuací ostatního obyvatelstva — s výjimkou osob přímo zapojených do válečné výroby — se počítá v době, kdy napadení (tj. odvetný úder) je již otázkou řádově několika hodin či desítek minut. Za nejpravděpodobnější se však považuje případ, kdy na evakuaci po etapách nebude dostatek času.

Ve všech evakuačních plánech Kanady i USA se počítá s vysokým procentem využití soukromých vozidel.

Všechny západoevropské země počítají

alespoň s částečnou evakuací ohrožených prostorů, přestože jde většinou o státy poměrně nevelké rozlohy a s vysokou průměrnou hustotou obyvatelstva. Některé z těchto zemí, kromě evakuace z důvodů ochrany obyvatelstva před účinky jaderného a všeobecně vzdušného napadení, plánují i rozsáhlejší evakuace z pravděpodobných prostorů bojové činnosti pozemních vojsk. Zvláště v Německé spolkové republice se považuje za velmi vážný problém, jak zabránit neorganizovanému, panickému útěku obyvatelstva zejména z příhraničních oblastí a z průmyslových rajónů. Dochází se k názoru, že taková spontánní, neorganizovaná a při tom prakticky nezvládnutelná „evakuace“ by mohla velmi vážně ohrozit, ne-li zcela znemožnit vyvedení a manévry vojsk. Proto se v NSR v poslední době razí zásada „stay at home“ (zůstaň doma!). Úspěch výzev v tomto smyslu je však velmi problematický.

Evakuace obyvatelstva je v plánech rozpracována ve dvou etapách:

— **částečná evakuace** ještě před zahájením války po vyhlášení tzv. situace ohrožení. V této etapě se předpokládá evakuovat průměrně 40 až 50 % obyvatel nejvíce ohrožených a nejhustěji zalidněných měst a oblastí — převážně žen, dětí a nemocných osob;

— **druhá etapa** při zahájení bojové činnosti (se zahájením války) předpokládá evakuovat dalších 20 až 40 % obyvatel.

Dopravní prostředky pro kolektivní přepravu evakuaci podléhajícího obyvatelstva do stanovených prostorů rozptýlení většina evropských států přiděluje jen pro matky, děti a nemocné osoby; zbývající skupiny obyvatel musí použít vlastní vozidla, vozidla podniků nebo příležitostně dopravní prostředky. Rozptylové prostory evakuovaného obyvatelstva jsou ve vzdálenosti 100 až 400 i více km od evakuovaných měst, v závislosti na rozloze státu, blízkosti předpokládaného prostoru bojové činnosti, charakteru zalidnění a rozložení případných cílů jaderných úderů.

K řízení a přípravě evakuace jsou v systému civilní obrany v řadě zemí

NATO zřizeny zvláštní evakuační služby, jejichž úkoly jsou:

— vedení trvalé evidence osob, které podléhají evakuaci;

— příprava organizace shromažďování obyvatelstva v místech nakládání (odjezdu), vytváření transportů a skupin vozidel, příprava, zabezpečení a provoz míst odpočinku, stravovacích stanic, doplňování pohonných hmot, sociální a zdravotnická pomoc na trasách evakuace;

— průzkum, evidence a ověřování kapacit pro rozmístění evakuovaného obyvatelstva, příprava a nepřetržitě časové upřesňování plánů a grafikonů využití jednotlivých prostorů rozmístění a ubytovacích kapacit v nich, příprava regulační služby a dispečinku v těchto prostorech a na přístupech k nim;

— proviantní, zdravotnické a sociální zabezpečení v prostorech rozmístění obyvatelstva.

Tato služba se organizuje většinou podle sítě civilní obrany nebo v rámci jednotlivých policejních obvodů. Již v míru vytváří a cvičí příslušné speciální jednotky, které aktivuje již v době zvýšeného nebezpečí vzniku války.

Obyvatelstvo velkých měst západoevropských zemí připravené plány evakuace v potřebné míře zná. Evakuace je předmětem dílčích nácviků a některých větších národních a spojeneckých cvičení ozbrojených sil. Značná pozornost se věnuje procvičení evakuace velitelsko-štabní formou s cílem prověřovat reálnost připravených plánů, zjišťovat nedostatky v organizaci řídicích složek a služeb a zdokonalovat jejich funkcionáře.

VÝSTAVBA KRYTŮ A ÚKRYTŮ

Druhá základní forma ochrany obyvatelstva je ukrytí před účinky zbraní hromadného ničení.

Nezbytnost masové výstavby úkrytů pro rozhodující většinu obyvatelstva Spojených států se zdůvodňuje rok od roku intenzivněji. O tom svědčí i výrok amerického ministra obrany McNamary z dubna t. r., kdy řekl, že skutečným programem výstavby úkrytů proti radioaktivnímu zamoření by bylo pro Spojené státy daleko závažnější a důležitější opatření, než vybudování systému aktivní protiraketové obrany.

Pojetí a způsob řešení výstavby úkrytů v USA nejsou jednotné a mají v každém z federálních států svůj zvláštní charakter. Úsilí federální vlády, zejména pak ministra obrany, na realizaci masové výstavby úkrytů je velmi značné; naráží však na odpor Kongresu uvolnit potřebné finanční prostředky v rozpočtu. Kromě toho soukromí podnikatelé a majitelé domů projevují nedostatečnou ochotu a iniciativu podílet se na výstavbě úkrytů na svůj náklad. Na podkladě dílčích poznatků lze předpokládat, že původní Kennedyho vládou přijaté programy výstavby úkrytů pro veškeré obyvatelstvo USA do začátku sedmdesátých let splněny být nemohou. Úpravami sklepních prostorů ve stávajících a nově stavěných budovách, i výstavbou speciálních úkrytů by během tří až čtyř let mohly být ve Spojených státech k dispozici úkryty proti radioaktivnímu zamoření asi pro 100 milionů osob.

Německá spolková republika začala již v druhé polovině padesátých let s obnovou protiletadlových úkrytů z doby II. světové války a s výstavbou nových úkrytů. Pro obyvatelstvo nejvíce ohrožených oblastí se mají přednostně vybudovat úkryty chránící proti radioaktivnímu zamoření o kapacitě kolem 13 milionů míst, tj. přibližně pro jednu čtvrtinu veškerého obyvatelstva NSR. Při kalkulaci potřeby míst v krytech vychází Spolkový svaz civilní obrany z normy 0,60 m² na osobu. Obdobně jako ve většině ostatních západoevropských zemí, počítá i NSR s výstavbou úkrytů ve sklepích všech nových budov.

Dánsko má zabezpečit úkryty asi pro jednu čtvrtinu obyvatel všech měst, tj. asi 700 000 osob. Adaptacemi bývalých úkrytů z doby II. světové války a výstavbou nových úkrytů je plán v současné době splněn téměř ze dvou třetin. Budují se především velké kolektivní úkryty, jichž se v míru využívá jako hromadných garáží. Výstavba úkrytů menšího typu v soukromých obytných i obchodních novostavbách je ve smyslu zákona z roku 1950 povinná pro všechny stavebníky.

Obdobná situace je v **Norsku**, kde se v široké míře budují úkryty ve skalách, menší část ve sklepích nových veřejných i soukromých budov. Úkryty je několik typů o velikosti od 200 do 2000 míst.

Řecko vydalo vládní dekrety o výstavbě úkrytů již v roce 1951. Ve smyslu těchto nařízení jsou správy jednotlivých

Z kapitalistických armád

měst povinný budovat velké kolektivní úkryty pro obyvatelstvo i úkryty pro úřady a orgány místní správy. Novostavby o třech nebo více podlažích musí mít železobetonový skelet, o dvou a více podlažích musí mít železobetonové stropy. Každá novostavba musí mít úkryt nebo úkryty k zabezpečení všech obyvatel. Athény, Saloniki a několik dalších měst musí kromě toho vybudovat nebo adaptaci sklepních prostor upravit úkryty i ve starších budovách, popřípadě v jejich bezprostřední blízkosti.

Relativně největší pozornost výstavbě úkrytů věnuje **Švédsko**. Od roku 1945 se zřizují protiletectvé úkryty ve všech obytných domech o více než třech bytových jednotkách, ve všech podnicích, úřadech a institucích o více než 25 zaměstnancích, i ve školách. Podle směrnic švédské vlády z roku 1961 se budují speciální veřejné úkryty ve všech městech s více než 5000 obyvatel. Kalkulačně se při tom uvažuje s plochou 0,75 m² na osobu. Kromě toho je na programu dlou-

hodobá výstavba velkých veřejných úkrytů, financovaná ze státních prostředků. Úkryty slouží v míru jako garáže, sportovní haly apod.; s jejich uvolněním se počítá nejpozději během 48 hodin po příslušné výzvě.

Svýcarsko má již od roku 1959 dekret, který nařizuje budovat protiletectvé úkryty ve všech novostavbách. Stavebníkům se proto poskytuje státní subvence ve výši 2–3 % celkových pořizovacích nákladů stavby. Celkem se počítá s potřebou **vybudovat úkryty s kapacitou asi 2/3 celkového počtu obyvatel, tj. více než 3 000 000 míst**. V současné době je tento plán splněn asi na 70 %.

Ostatní evropské země Severoatlantického paktu připravují úkryty jen v menším rozsahu. Upravují se sklepy nebo i přízemí městských budov na nejlidnatějších ulicích a v průmyslových podnicích, dále tunely, podjezdy, stanice podzemní dráhy apod. Výstavba nových, speciálně pro tento účel budovaných objektů, je nepatrná.

Z celkového komplexu problematiky civilní obrany v kapitalistických státech jsem pro tento příspěvek vybral prakticky jen dvě otázky.

Přes nejednotnost a mnohdy i neujasněnou společnou koncepci je zřejmé, že otázkami civilní obrany se vlády všech kapitalistických zemí, bez rozdílu svých ekonomických možností, zabývají s plnou vážností a systematicky. Zejména v posledních letech dosahují v této oblasti poměrně značného pokroku.

СОДЕРЖАНИЕ

Подполковник Милан Ждимал	
Всепародная защита социализма	3

ОПЕРАТИВНОЕ ИСКУССТВО И ТАКТИКА

Подполковник Властимил Яндюорек	
Место и роль военной подготовки в рамках всепародной обороны	9
Полковник Ян Рабан, полковник Бржетислав Тихий	
Управление и руководство на территории страны	13
Полковник Ото Швах	
Экономическое обеспечение современной войны	23
Подполковник Властимил Лидицкий	
Управление передвижениями на территории и их обеспечение	29
Инженер-подполковник Франтишек Пелех, подполковник Ладислав Кисил	
Дорожное обеспечение военных передвижений и перевозок в условиях чрезвычайных мероприятий и войны на дорожной сети территории	39
Инженер-подполковник Йиржи Стара, инженер-подполковник Вацлав Влчек	
Управление военными сообщениями на территории и их обеспечение в условиях чрезвычайных мероприятий с точки зрения подготовки в мирное время	45
Полковник Алойс Адамек	
Управление войсками в ходе оперативных передвижений по железной дороге и наземным коммуникациям на территории страны	53
Майор Свагоплек Смирчка	
Роль и деятельность тыла территории в современной войне	57
Подполковник Властимил Лидицкий	
Познания и опыт штабной тренировки территориального командования	65

ИЗ КАПИТАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Майор Рудольф Лангер	
Территориальная оборона ФРГ и Франции	73
Подполковник Мирослав Брож	
Некоторые познания из гражданской обороны в капиталистических странах	77

Vydává Vydavatelství časopisů MNO, Praha 1, Vladislavova 26 v Redakci vojenských odborných časopisů

Řídí Branislav Rapoš — **Vedoucí redaktor časopisu** Jindřich Malina (telefon 091/2611)
Redakční kolektiv: Vladimír Grubner, Josef Hekl, Marie Melicharová (tech. redaktorka)
Redakční rada: Josef Čunát, Ladislav Hálek, Zdeněk Havala, CSc. Tibor Hochsteiger, Břetislav Janík, Pravoslav Kalický, CSc. Emanuel Liška, CSc. Václav Matička, CSc. Josef Průša, Juraj Repčín, Genadij Sázavský, Zdeněk Skopal, Ladislav Soukal, Václav Vitáň, Jiri Zelenka — **Redakce a administrace:** Praha - Nové Město, Vladislavova 26, telefon 237646-9 — Vychází šestkrát ročně. Časopis nelze předplácet, přiděluje se podle zvláštního rozdělovníku jako služební materiál — Tiskne Naše vojsko, závod 01, Praha. — Ročník XV. Toto číslo vyšlo v červnu 1965.